

ГОЛАС РАДЗІМЫ

ВЫДАЕЦЦА З 1955 ГОДА ●

● NO.05 (3269) ●

● ЧАЦВЕР, 2 ЛЮТАГА, 2012

ШТОТЫДНЁВІК “ГОЛАС РАДЗІМЫ” МОЖНА ЧЫТАЦЬ У ІНТЭРНЭЦЕ: WWW.GOLAS.BY

Дом у промнях дабрині
Хутка прыёмная сем’і будучы ўладкоўвацца не толькі ў асобных SOS-вёсках, але і ў звычайных гарадскіх кватэрах, дзе ў дзетак з’явяцца і мамы, і таты **Стар. 2**

Пад знакам славутага першадрукара
Звыш сарака год у сталіцы Вялікабрытаніі дзейнічае Беларускае бібліятэка і Музей імя Францішка Скарыны **Стар. 3**

Як Каляду на дуба цягнулі...
Вельмі прыгожы і відовішчны абрад застаўся жыхарам вёскі Новіны Бярэзінскага раёна ад продкаў **Стар. 4**

СУПОЛЬНАСЦЬ

І дружбу гор прывёз з сабою...

Выстава, прысвечаная дзейнасці Міжнароднага грамадскага аб’яднання “Гаро” ў Беларусі, — толькі пачатак новага цікавага праекта. Цяпер і прадстаўнікі іншых этнасуполак рыхтуюцца разгарнуць свае экспазіцыі.

Іван Ждановіч

Як многа можа адзін чалавек! Яго, дарэчы, я пабачыў і на шэрагу фотаздымкаў на выставе, арганізаванай у офісе апарата Упаўнаважанага. Спраў у суполкі, як бачна, багата: дагестанцы ў Беларусі ўшаноўваюць ветэранаў Вялікай Айчыннай вайны, шэфствуюць над брацкімі магіламі, высаджваюць дрэвы на Алеях памяці, ладзяць літаратурныя сустрэчы, вечарыны ў гонар сваіх знакамітых землякоў Сулеймана Стальскага і Расула Гамзатава... І сярод арганізатараў добрых спраў амаль заўжды ёсць ён, Хізры Асадулаеў — скульптар, паэт, кампазітар, старшыня праўлення Міжнароднага грамадскага аб’яднання “Гаро”. Слова ж гэтак, дарэчы, азначае ў перакладзе з родных Хізры карацінскай і аварскай моваў: круцінка, пясчынка, кропелька. “Гаро” — і назва паэтычнага зборніка Хізры Асадулаева, які пабачыў свет у 2009 годзе пры фінансавай падтрымцы Упаўнаважанага па справах рэлігій і нацыянальнасцяў. Што цікава: многія вершы ўпершыню паддзены пад адной вокладкай на карацінскай, аварскай і беларускай (у перакладзе народнага паэта Рыгора Барадудзіна) мовах.

А выстава прыадкрывае і дар Хізры Асадулаева як скульптара.

Дагестанцы высаджваюць дрэвы ў аграгарадку Копці на Віцебшчыне

На ёй прадстаўлены фотаздымкі яго арыгінальных, адметных па творчай манеры работ “Востраў каханьня”, “Першы дождж”, “Гукі музыкі”, “Танец пры месяцы”, “Па-

ланез Агінскага” і іншых. Дарэчы, скульптар актыўна ўдзельнічае ў мастацкіх выставах і конкурсах як у Беларусі, так і ў замежжы. А яго работы — скульптуры, жы-

вапіс, графіка — захоўваюцца ў музеях і прыватных калекцыях розных краін.

“Талентамі Хізры Газіевіча Бог не абдзяліў, — заўважыў на прэзентацыі выставы Упаўнаважаны па справах рэлігій і нацыянальнасцяў Леанід Гуляка. — А таленавітых людзей, якія працуюць на карысць грамадства, мы заўсёды гатовы падтрымаць. Дагестанцы зрабілі, самі бачыце, добрую выставу. Цяпер ёсць магчымасць і для іншых нацыянальна-культурных аб’яднанняў прадставіць сябе. І я ведаю: цікавых матэрыялаў у іх нямала”.

Немалаважная акалічнасць: прыгожыя рамкі, у якія можна размясціць фотаздымкі, малюнкi, карціны, у дастатковай колькасці ўжо закуплены за кошт сродкаў апарата Упаўнаважанага. І яны будуць перадавацца этнасуполкам у доўгачасовае карыстанне. А значыць, пасля экспазіцыі ў Мінску кожная з іх зможа пры жадаванні арганізаваць выставы і ў іншых месцах краіны, а таксама за мяжой. Сам Хізры Асадулаеў, дзякуючы беларускай дзяржаве за падтрымку творчых праектаў аб’яднання “Гаро”, нагадаў: гэтая выстава ўжо дэманстравалася ў Дагестане, у горадзе Махачкала. Яе змаглі пабачыць і шматлікія наведвальнікі Гандлёвага цэнтра

“Сталіца”, размешчанага, як вядома, пад Плошчай Незалежнасці, у самым цэнтры Мінска.

Пад час прэзентацыі выставы Хізры Асадулаеў падзяліўся прыемнай навіною: выйшла яго новая кніга вершаў на карацінскай мове “Нігмаг” (“Благосьць”). А днямі ў кнігарнях з’явіўся і паэтычны зборнік “Проблескі таінства” — рускамоўны пераклад яго вершаў, зроблены Анатолям Аўруціным. У Беларусь Хізры з жонкай Пацімат, якая вельмі хацела вучыцца ў Беларускай інстытуце народнай гаспадаркі, прыехаў у 1981-м годзе. Зямля, самі беларусы так спадабаліся дагестанцам, што яны засталіся ў Мінску жыць. Тут Хізры знайшоў нямала добрых людзей, якія, як і горцы, цэняць сардэчнасць, сяброўства. У адным з вершаў ён піша пра гэта так: “Шчасліва ў Беларусь прыехаў/, І дружбу гор прывёз з сабою/ Яна мне шчыра адказала/ Сваёй пяшчотнаю любоўю”. У Мінску нарадзіліся, выраслі, вывучыліся яго дочки Карыма і Аніса. Сын Газі вучыцца ў дзявятым класе, паглыблена вывучае англійскую мову, ведае і карацінскую, і беларускую. І сам Хізры, дарэчы, цудоўна гаворыць па-беларуску.

Старшыня грамадскага аб’яднання “Гаро” Хізры Асадулаеў з кнігай сваіх вершаў

СТЫЛЬ ЖЫЦЦЯ

Трымай мяне, саломінка, трымай...

З Наталляй Бандарэнкай мы пазнаёміліся ў Беларускай таварыстве па сувязях з суайчыннікамі за мяжой “Радзіма”. Яна якраз перадавала ў Новасібірск прыгожыя вырабы з саломкі, кожны з якіх — як маленькі твор мастацтва. Захоплена расказвала пра свой заняткаў, і адчувалася: яна з тых людзей, якія не адступаюць перад цяжкасцямі. А выпрабаванняў у яе жыцці было нямала...

Іна Ганчаровіч

Родам Наталля з вёскі Масюкоўшчына, якая цяпер стала часткай Мінска. З дзяцінства была актыўнай: шыла і вязала, наведвала гурткі і секцыі, займалася

музыкай, танцамі, фігурным катаннем, потым бегам на каньках. Марыла ж яна жыць ля плошчы Перамогі (бо там непадалёку каток) і стаць сцюардэсай (нічога больш рамантычнага ўявіць сабе не магла). Абедзве мары ўрэшце

здзейсніліся. З першай спробы, праўда, стаць бортправадніцай не ўдалося, але яна “зачапілася” за работу машыністкі ў аэрапорце. Зноў прайшла ўсе камісіі, паступіла ў вучэбна-трэніровачны атрад. Згадвае, як паўгода вывучала гіс-

торыю авіяцыі, прыборы самалётаў, асвойвала прыёмы аказання першай медыцынскай дапамогі. Іх яшчэ вучылі вытанчана хадзіць “па адной дошчачцы”, не дакранаючыся да крэслаў у салоне. Наталля

памятае ўсе палёты: ад першага без інструктара, калі ў яе трэсліся ногі, халадзелі далоні, дрыжаў голас, да апошняга: тады перавярнуўся яе свет, і жыццё прыйшлося будаваць нанова. → **Стар. 3**

МІЛАСЭРНАСЦЬ

Дом у промнях дабрыні

Хутка прыёмныя сем'і будуць уладкоўвацца не толькі ў асобных SOS-вёсках, але і ў звычайных гарадскіх кватэрах, дзе ў дзетак з'яўца і мамы, і таты

Кацярына Мядзведская

Вельмі паспяховы сёння ды-зайнер адзення Кацярына Буйкевіч — з першага пакалення дзяцей, якія выхоўваліся ў прыёмных сем'ях у SOS-вёсцы ў Бараўлянах. У 2010 годзе дзяўчына была прызнана лепшым стылістам у краіне, а на творчым конкурсе ў Санкт-Пецярбургу сярод 170 удзельнікаў стала чацвёртай. А ўпэўнена кроць па жыцці, без боязі глядзець у будучыню Кацярыну навучыла маці. На жаль, не родная, біялагічная, а тая, што гадала. Менавіта яна была заўсёды побач. “Выпусціўшы” ў дарослае жыццё сем'яры дзяцей, Аляксандра Панова выйшла на пенсію. Прыёмныя сыны і дочки часта прыязджаюць да яе ў гасці, бывае, што сустракаюцца ў бараўлянскай вёсцы, якая стала для ўсіх іх роднай. Кацярына Буйкевіч, дарэчы, з задавальненнем прыязджае ў вёску і адна. Ведае, што яе тут заўсёды чакаюць: дзяўчынка навушныя гарнітуры да Каці, каб тая зрабіла ім прыгожыя прычоскі...

Не забываюцца пра малую радзіму і чэмпіёнка Еўропы па дзюдо Марыя Банянюкова, і дызайнер-стыліст Кацярына Шчурава, якая вучыцца цяпер у Мінскім лінгвістычным універсітэце, з задавальненнем вывучае трэцюю замежную мову — італьянскую. Часта пры падтрымцы арганізацыі “Беларускі фонд SOS — Дзіцячая вёска” яна бывае за мяжой і марыць стаць перакладчыкам. А хлопцы Сергей Ажогаў і Максім Шчадроў вярнуліся ў бараўлянскую вёску працаваць. Першы, студэнт Акадэміі фізкультуры, займаецца з дзецьмі футболам, другі ж стаў памочнікам майстра. Увогуле ўсе “выпускнікі” вёскі ўладкоўваюцца, знаходзяць сваё месца ў жыцці.

ЯК СПРАВЫ, ДЫАСПАРА?

Лявоніха вітае гасцей

Наўрад ці сустрэнеш у Новасібірску жыхара, які б не ведаў пра фестываль беларускай народнай творчасці “У гасцях у Лявоніхі”. Гэты фэст штогод праводзіць абласны цэнтр беларускай культуры.

Штогод свята ладзіцца ў розных рэгіёнах. Сёлета, а гэта ўжо ў дзявяты раз, фестываль прайшоў у мястэчку Качэнева Новасібірскай вобласці. Беларуская Лявоніха вітала гасцей з многіх раёнаў і гарадоў вобласці.

Амаль паўтары сотні самадзейных артыстаў і майстроў народнай творчасці сабраліся ў раённым Доме культуры. У фае гасцей сустракала знакамітая ў рэгіёне “Чапурушка” — народны ансамбль беларускай песні, непаўторны па гучанні і каларыце, гонар вёскі Нова-Міхайлаўка Качэнеўскага раёна.

А на сцэне тым часам разгортвалася каларытная абрадавая дзея. Галоўнымі героямі былі традыцыйныя персанажы Лявоні і Лявоніха, якія сустракалі Талаку — славянскую апякунку жніва і ўрадлівасці.

Зразумела, далёка не ўсе, хто

У прыёмных сем'ях дзеці знаходзяць любоў і цеплыню

Сёння ў Беларусі больш за 25 тысяч дзяцей, якія па розных прычынах засталіся без бацькоўскай любові і цеплыні. А так хочацца, каб у кожнага дзіцяці была сям'я. Хай нават прыёмная ці апякунская. І вось на высокім дзяржаўным узроўні пастаўлена задача, каб да 2015 года ў краіне не засталася ніводнага дзіцячага дома. Замест іх будуцца спецыялізаваныя дзіцячыя вёскі і гарадкі.

На працягу дваццаці гадоў — нядаўна адзначаўся юбілей — у Беларусі працуе і міжнародны праект “SOS — дзіцячая вёска”. Усё такіх спецыялізаваных “мястэчак” для сірот тры — у Бараўлянах, Мар'інай Горцы і Магілёве. Там жывуць 246 хлопчыкаў і дзяўчынак. У кожнай маці ў сярэднім па сем дзяцей. “Ця-

пер у мяне шасцёра дачок і сыноў, — гаворыць SOS-маці з дзіцячай вёскі, што ў Мар'інай Горцы, Інэса Лукашэвіч. — Старэйшая дачка ўжо вучыцца ў адным з мінскіх каледжаў, малодшая, якая трапіла да нас у 2008 годзе, у другім класе, астатнія — таксама школьнікі”. Сям'я ў Інэсы склалася дружная, дзеці падтрымліваюць адзін аднаго, разам вучацца, усе без выключэння дапамагаюць маці па гаспадарцы. А сем месяцаў таму ў Інэсы нарадзіўся сын. Пра тое, каб сыці з вёскі, прынаецца, нават думак не было. “Усе дзеці для мяне родныя, — гаворыць яна. — Яны і так перажылі трагедыю ў маленстве. Калі б я пайшла ад іх — гэта б была здрада”. Малодшага браціка старэйшыя прынялі з радасцю. Ды і не магло

быць інакш у гэтым асаблівым свеце, такім цёплым і светлым.

Усяго ў Беларусі пакуль трыццаць SOS-сем'яў. Пабудаваныя яны па класічнай схеме, якую прапанаваў яшчэ ў 1949 годзе заснавальнік SOS-вёсак Герман Гмайнер: адна SOS-мама выхоўвае максімальна сем'яры дзяцей. Але з цягам часу і нешта мяняецца. Напрыклад, цяпер у Магілёве рыхтуюцца стацыя SOS-бацькамі дзве сямейныя пары. Так што хутка ў прыёмных дзетак будуць не толькі SOS-мамы, але і таты. Прычым, па словах дырэктара арганізацыі “Беларускі фонд SOS — Дзіцячая вёска” Аксаны Яловай, з'яўца і інтэграваныя сем'і, якія будуць выхоўваць дзяцей у звычайных гарадскіх кватэрах ці прыватных дамах.

ВЕСТКІ

І прыгажуні, і разумніцы

Тацяна Пастушэнкава

Прэзентацыя фотаальбома “Беларускі. Жанчыны Еўропы” фотамастачкі Алены Адамчык прайшла ў Варшаве ў Культурным цэнтры Беларусі

На адкрыцці экспазіцыі прысутнічалі прадстаўнікі дыпламатычнага корпуса, акрэдытаванага ў Варшаве, у тым ліку жанчыны-дыпламаты, сябры беларускага Культурнага цэнтра, а таксама адна з гераінь фотаальбома алімпійская чэмпіёнка па мастацкай гімнастыцы Марына Лобач. З прывітальным словам да гасцей звярнуўся часовы павераны ў справах Беларусі ў Польшчы Андрэй Лазавік, які адзначыў значную ролю жанчын у беларускім грамадстве, іх духоўнае багацце і прыгажосць.

“Беларускі. Жанчыны Еўропы” — пяцітомны фотапраект Алены Адамчык. Ідэя яго стварэння нарадзілася шэсць гадоў таму, калі яна задумала з дапамогай фатаграфіі распавесці свету аб поспехах беларускіх жанчын у кар'еры і сямейным жыцці. У фотаальбомах — вобразы і партрэты розных жанчын: спартсменак, артыстак, шматдзетных маці...

Тры разы на тыдзень

Андрэй Пятроў

Авіякампанія “Белавія” зрабіла больш зручнымі падарожжы па маршруце Мінск — Астана — Мінск

Больш за 10 гадоў рэйсы на гэтым маршруце былі выключна сезоннымі, выконваліся ў летні перыяд. Аднак стасункі паміж краінамі актывізаваліся, і з верасня 2011-га рэйс Мінск — Астана — Мінск выконваўся два разы на тыдзень ужо круглы год. Цяпер жа, калі Беларусь, Расія і Казахстан стварылі Азіную эканамічную прастору, жыццё запатрабавала ўнясення карэктыў і ў гэты графік. “З кожным месяцам пасажырапатоку па маршруце Мінск — Астана — Мінск значна павялічваецца, — раскажаў генеральны дырэктар Нацыянальнай авіякампаніі “Белавія” Анатолий Гусарэў. — Таму, каб задавальняць попыт пасажыраў, а таксама развіваць транзітны паток праз Нацыянальны аэрапорт “Мінск”, мы прынялі рашэнне аб павелічэнні колькасці рэйсаў да трох на тыдзень”.

Павелічэнне колькасці рэйсаў зробіць больш зручнымі і пералёты з аэрапорта Астаны праз Мінск у іншыя гарады Еўропы.

Выстава пад час фестывалю “У гасцях у Лявоніхі” ў Новасібірску

сбраўся ў зале, былі знаёмыя са звычаямі продкаў. Таму з вялікай цікавасцю ўспрымалі гледачы тэатралізаванае прадстаўленне.

А гаварылі беларусы са сцэны пра спрадвечныя каштоўнасці: добрасуседскія адносіны, узаемавыручку. Для многіх стала

адкрыццём, што свята Талака адзначаецца пасля збору ўраджая. А тады, калі звязаны апошні сноп і ў гаспадароў поўныя засекі, пачынаюць гуляць вяселлі. Моладзь збіраецца на вячоркі, вызначае, у каго самы багаты ўраджай, да каго час засылаць сватоў.

Пад час фестывалю прайшла і вялікая выстава майстроў народнай творчасці розных пакаленняў.

Напрыканцы фэсту ў словах падзякі глядачам і ўдзельнікам канцэрта дырэктар Новасібірскага цэнтра беларускай культуры Ніна Кабанова адзначыла, што пакуль гучыць родная музыка і песня, а фестываль збірае столькі гасцей, беларуская культура за мяжой будзе жыць.

Галіна Навіцкая, каардынатар праектаў таварыства “Радзіма”

Прэм'ера рубрыкі: **КУЛЬТУРНЫЯ АСЯРОДКІ**

Пад знакам славутага першадрукара

Звыш сарака год у сталіцы Вялікабрытаніі дзейнічае Беларуская бібліятэка і Музей імя Францішка Скарыны

Адам Мальдзіс

Спачатку — пра сутнасць новай рубрыкі. У мінулым нумары “Голасу Радзімы” гаварылася пра перспектывы адкрыцця цэнтраў беларускай культуры ў замежжы. Ужо дзейнічаюць такія асяродкі ў Варшаве, нават у Буэнас-Айрэсе — там на грамадскіх пачатках Культурны цэнтр імя Кастуся Каліноўскага стварыў аргенцінец Эдуарда Пеннісі і яго аднадумцы, Цэнтр інфармацыі запрацуе сёлета ў Кішынёве... На гэта, вядома ж, патрэбны і сродкі, і каб былі людзі-энтузіясты, неабходна і навукова-метадычная дапамога. Неаднаразова выказвалася думка, што тут найлепш спалучаць дзяржаўныя і грамадскія намаганні. Прычым абавязкова выкарыстоўваць і тыя ўстановы і аб'яднанні, якія ўжо існуюць і працавалі багаты вопыт у пашырэнні беларускай культуры ў свеце. Таму пад новай рубрыкай “Культурныя асяродкі” рэдакцыя прапануе выказацца на гэты конт усім, хто мае адпаведныя прапановы і меркаванні.

Што ж датычыцца да-

памогі, то — нічыя не будзе лішняй. А на апошнім пасяджэнні Кансультацыйнага савета кіраўнікоў грамадскіх арганізацый суайчыннікаў, якія пражываюць за мяжой (Віцебск, ліпень 2011 года), гаварылася: найбольш прафесійна і паспяхова яе зможа аказваць Інстытут культуры Беларусі. Гэта лагічна, бо і Кансультацыйны савет працуе пры Міністэрстве культуры Беларусі, і згаданы інстытут знаходзіцца ў падпарадкаванні міністэрства.

А цяпер наблізімся да лонданскай “Скарынаўкі”, як часта называюць бібліятэку. І адразу высветлім: чаму тамтэйшы музей мае назву Францішка (а не Францыска) Скарыны? Сам першадрукар, дарэчы, называў сябе і так, і гэтак: у знойдзеных крыніцах каля трыццаці разоў — Францыскам і прыкладна ў разоў дзесяць радзей — Францішкам. Таму звычайна аддаецца перавага варыянту: Францыск.

Бібліятэка імя Ф. Скарыны ў Лондане

Але магчымы і другі, які пры рэгістрацыі ўстановы ў 1971 годзе і выбралі нашы суайчыннікі ў Вялікабрытаніі.

Першы раз я пабываў у “Скарынаўцы” ўвосень 1982 года, калі, працуючы ў Інстытуце літаратуры імя Янкі Купалы АН БССР, атрымаў двухмесячную стыпендыю ЮНЕСКА на пошукі невядомых архіўных матэрыялаў у Лондане і Оксфардзе. Тады

прама з аэрапорта найперш трапіў у “беларускую вёску”, якая складаецца з царквы і чатырох двухпавярховых дамоў, выкупленых пасля вайны айцамі марыянамі. Знаходзіцца ж яна на Холдэн роуд (Залатой вулачцы) у прыгарадзе Лондана Фінчлі — гэта ўсяго метраў сто ад станцыі Паўночнай лініі метро. У адным з будынкаў “вёскі” восем пакояў займаюць музей і бібліятэка, туды часта наведваюцца вучоныя і турысты з Заходняй Еўропы і Амерыкі. Айцец Аляксандр Надсан, кіраўнік грамадскага асяродка, які існуе пераважна на ахвяраванні, ахвотна паказаў мне тады рукапісы Купалы і Коласа, матэрыялы пра Скарыну і іншых дзеячаў беларускай культуры, якія сведчаць пра іх сувязі з культурай англійскай. Пра ўсе знаходкі я падрабязна раскажаў у кнізе “З літаратуразнаўчых вандраванняў” (Мінск, 1987).

У лонданскай “Скарынаў-

цы” я бываў і пазней — напрыклад, калі забіраў слудкі пояса, ахвяраваны вядомым лонданскім мецэнатам, нашчадкам князёў Мсціслаўскіх і Заслаўскіх Анджэем Цеханавецкім для нашага акадэмічнага Музея старажытнабеларускай культуры. А нека па лініі Міжнароднай асацыяцыі беларусістаў дамаўляліся пра сумесныя мерапрыемствы з Англа-беларускім таварыствам. У апошнія гады часцей бачыўся з айцом Аляксандрам, які сістэматычна наведвае Мінск, дапамагаючы праз фонд “Сакавік”, якім кіруе ўнучка Якуба Коласа Марыя Міцкевіч, ахвярам Чарнобыльскай катастрофы.

І яшчэ крыху гісторыі. Лонданская “Скарынаўка” ўзнікла на аснове багатых асабістых збораў вядомых у Еўропе святароў Льва Гарошкі і Часлава Сіповіча. Потым папаўнялася айцом Аляксандрам. Найбольш значныя яго здабыткі — закуплены на аўкцыёне канвалют з пяці кніжак Францыска Скарыны, архіў памерлага ў ЗША кампазітара Мікалая Шчаглова-Куліковіча.

Кніга, выдадзеная ў Лондане

Плённа ў свой час развіваўся кнігаабмен “Скарынаўкі” з Цэнтральнай навуковай бібліятэкай імя Якуба Коласа НАН Беларусі. Пасля смерці вернага памочніка айца Аляксандра музыказнаўцы Гая Пікарды, чый прах пахаваны ў Чырвоным касцёле ў Мінску, дзейнасць лонданскага асяродка ўскладнілася. Бяруць сваё і гады кіраўніка. Спробы знайсці бескарыслівую маладую змену, на жаль, не ўдаліся. У адным з інтэрв'ю айцец Аляксандр нядаўна адкрыта прызнаў: цяпер патрэбна тут пайднанне з якой мінскай структурай. У такой ролі, думаецца мне, можа выступіць раней згаданы Інстытут культуры Беларусі або Міжнародная асацыяцыя беларусістаў, яе нацыянальнае аддзяленне з цэнтрам у Мінску. З заходняга боку такім апекуном і гарантам заставаўся б Англа-беларускае таварыства на чале з прафесарам Джымам Дынгле, які цяпер узначальвае апякунскі савет бібліятэкі.

СТЫЛЬ ЖЫЦЦЯ

Трымай мяне, саломінка, трымай...

(Заканчэнне.)

Пачатак на стар. 1)

Трагедыя здарылася 1 лютага 1985 года ў небе непадалёк ад Смалявічаў. Звычайны рэйс Мінск — Ленінград, на борце 74 пасажыры і 6 членаў экіпажа. На вышыні 400 метраў самалёт страціў кіраванне. “Ад тых хвілін, калі прыходзіла ў сябе, у памяці засталіся толькі крыкі, пах паленага і іншыя жудасныя карціны, — ёй і сёння цяжка расказаць пра трагедыю. — У жывых нас засталася толькі 18. Мне дапамог выбрацца з самалёта, які гарэў, мужчына, імя якога я даведалася пазней”. Яна ўратавалася з вогненнага палону, атрымаўшы ўдары, пераломы, вялікія апёкі скуры. Далей — бальніцы, аперацыі. І інваліднасць, а значыць — бывай, неба... Яна нікому не скардзілася на боль, не расказвала пра начныя кашмары, якія і цяпер часам прарываюцца ў свядомасць. А як жыць далей? Пенсія мізэрная, на руках — маленькая дачка, дзеля якой яна і жыла, шукала сябе ў новай рэальнасці.

Дапамаглі навыкі, набытыя ў дзяцінстве. “Я ж заўсёды любіла шпцы і вязаць, прычым ніколі не купляла, скажам, два метры гато-

вай матэрыі на сукенку, — дзеліцца сакрэтамі выжывання Наталля Аляксееўна. — Гэта заўсёды былі нейкія кавалачкі... Атрымлівалася ўрэшце прыгожая рэч. Каб дачушка выглядала моднай, купляла вату ў аптэцы і сама шыла пухавікі-куртачкі. Нешта і вяза-

У Наталлі Бандарэнкі (першая справа) шмат сяброў і аднадумцаў

ла, з самых таных нітак, а глядзелася — як модны эксклюзіў”.

Неўзабаве ажыццявілася і другая мара: атрымала кватэру побач з плошчай Перамогі. Прычым гэта была не кампенсацыя за трагедыю, проста Наталля не змагла

хадзіць, і каб яе дачка магла без мамы наведваць дзіцячы сад, яе сябры “выбілі” ім кватэру ў доме, у адным з пад'ездаў якога ён знаходзіўся.

Што ж, ніхто не абяцае нам жыццё лёгкае ды бестурботнае. Калі ж трапляем у цяжкую сіту-

ацыю, то далейшы лёс шмат у чым залежыць ад нашага характару. Бязвольны апусціць рукі, настойлівы і ўпарты — пастарэецца знайсці выйсце. Жыць так мэтанакіравана, як цяпер Наталля Аляксееўна, пэўна, не заўсёды

можа і фізічна здаровы чалавек. Спадзяюся, прыклад яе жыцця дапаможа знайсці сябе як людзям з абмежаванымі магчымасцямі, так і тым, хто па нейкіх прычынах губляе веру ў жыццё. Пагадзіцеся, гэта вялікае мастацтва: навучыцца жыць нават тады, калі жыццё здаецца невыносным.

Як жа пачалося яе захапленне саломалляцтвам? Па суседстве, расказвае Наталля Аляксееўна, жыла дзяўчынка, вучаніца знакамітага майстра па саломалляцтве Веры Яўгенаўны Салдатавай. Часцяком заходзячы да яе, жанчына бачыла, як малая майстрыха твораць. І думала: як выдатна! Матэрыял бясплатны, а такую прыгажосць можна зрабіць. Калі дайшло да справы, суседка адвяла Наталлі градку на лецішчы — там і нарыхтоўвала саломку. Яна пайшла на курсы, і першай яе настаўніцай была тая ж Вера Яўгенаўна. А першы самастойны твор Наталлі Бандарэнкі, саломяны капялюшык, да гэтага часу “жыве” на лецішчы ў выдатным стане. “На яго, было, упалі цяжкія дошкі, капялюшык склаўся, а потым... зноў расправіўся”, — з радасным бляскам у вачах згадвае майстрыха.

Сёння яе працы — модныя элегантныя капялюшыкі, розных памераў сумкі, лялькі, талісманы, упрыгажэнні — добра ведаюць у розных краінах. Яна любіць свае вырабы і прыдумляе іх сама, а калі пляце нешта, то з ім і размаўляе, як з жывой істотай. Помніць, як раней шыла рэчы для дачушкі і хацела, каб яна была самай прыгожай. Таму і саламяныя лялькі майстрыха імкнецца зрабіць захапляльнымі, капялюшыкі — самымі моднымі і какетлівымі.

У Наталлі Бандарэнкі мноства дыпламаў, узнагарод, цікавы круг зносін. Ёй пішуць з усяго свету такія ж энтузіясты і фанаты саломалляцтва. Такая простая і даступная саломка, як аказалася, утрымала яе ад падзення ў адчай, стала тым матэрыялам, пры дапамозе якога выяўляюцца яе пачуцці і думкі. Праз свае творы майстрыха паказвае свет і сваё стаўленне да яго. Яна, прызнаецца: знайшла сябе ў гэтым матэрыяле, у ім і цеплыня яе рук, і цяпло сонца, якое ўвабрала ў сябе пшаніца, цягнулася ў гару. Таго сонца, якім часта любавалася Наталля ў тыя амаль шэсць тысяч гадзін, праведзеных у паветры...

ТРАДЫЦЫ

Як Каляду на дуба цягнулі...

Вельмі прыгожы і відовішчны абрад застаўся жыхарам вёскі Новіны Бярэзінскага раёна ад продкаў

Кацярына Мядзведская

Трошкі забыты ў другой палове XX стагоддзя, у канцы 90-х абрад “Цягнуць Каляду на дуба” быў адноўлены мясцовымі энтузіястамі. Сярод іх — і дырэктар Новінскага дома культуры, кіраўнік фальклорнага сямейнага гурта “Радзіна” Ніна Клімовіч. Жанчына назбірала шмат успамінаў старажылаў з некалькіх вёсак раёна пра традыцыі і звычай святкавання апошняга з каляднага цыкла святаў. І ўжо на працягу апошніх пятнаццаці гадоў развітваюцца з Калядамі ў Новінах па старадаўніх традыцыях.

“Каляда заўсёды была ў пашане ў вясцоўцаў, — гаворыць Ніна Дзмітрыеўна. — Памятаю з маленства, свята вельмі любілі ў маёй роднай вёсцы Пуцькава. Маці і бабуля гатавалі ў гэты дзень смачныя стравы, суседзі хадзілі адзін да аднаго ў госці.

Усюды было вяселле — песні, танцы, гулянні”.

Сёлета Каляду на дуба цягнулі не толькі ў Новінах, але і ў суседніх з ёй вёсках — Дзмітравічах, Міхалёве, Любушанах. Аднак усюды абрадавы дзеі пачыналіся з упрыгожвання самой Каляды — сімвалічнага снапа, які абавязкова робіцца з думкамі пра будучы ўражай, здароўе і дабрабыт. Дарэчы, раней у залежнасці ад мясцовасці Калядой маглі быць і кола ад воза — з сенам і глечыкам з куццёй, і барана. Вясёлая працэсія вясцоўцаў — з прыпеўкамі і жартамі — ішла да высокага дрэва, дзе ўдзельнікі абраду “садзілі” Каляду на дуб — гэта як абярэг ад грому і каб буслы сяліліся. А гаршчок з куццёй хлопцы разбівалі палкамі так, каб каша разляцелася ў розныя бакі як мага далей — да добрага ўраджаю. Гэта, тлумачыць глыбінны сэнс дзеі Ніна Клімовіч,

Каляду ў вёсцы Новіны “саджаюць” на дуб абавязкова мужчыны ахвяра прыродным стыхіям і дусам продкаў.

Пад час гэтых дзей жанчыны спявалі абрадавыя песні. Яны надавалі святу асаблівую загадкаваць і таямнічасць: Каляда, Калядзіца!//Мы цябе адгулялі, // Добра шанавалі. //Цяпер цягнем на дуба//І сядзі там любя. Ці такую: Каб наша Каляда//К нам на лета прыйшла.//Нам шчасце і радасць//Усім прынясла.

Напрыканцы вясцоўцы распальвалі вогнішча, што азначала: з Калядамі яны развітваюцца, а цяпер чакаюць вясну.

Адноўлены абрад “Цягнуць Каляду на дуба”, які штогод ла-

дзяць у вёсцы Новіны Бярэзінскага раёна, сёлета быў прызнаны нематэрыяльнай культурнай спадчынай Беларусі. Вядома, што да 2015 года Спіс нематэрыяльнай гісторыка-культурнай спадчыны Беларусі можа папоўніць таксама тэхналогія пляцення паясоў вёскі Сакаўшчына Валоўскага раёна, народная проза казачніцы Лідзіі Міхайлаўны Цыбульскай з вёскі Магільнае Уздзенскага раёна. Цікавыя для разгляду і “Ланская кадрыля” — танец з вёскі Лань Нясвіжскага раёна, і Будслаўскі фэст на Мядзельшчыне, і абрад “Выкліканне дажджу” на Лагойшчыне.

Лёс, цікавы для нашчадкаў

Тацяна Пастушэнка

Гісторыю жыцця народнага паэта Беларусі Янкі Купалы сцэнічнаю моваю расказалі ў Рэспубліканскім тэатры беларускай драматургіі

Прэм’ерны спектакль “Янка Купала. Кругі раю” прымеркаваны да 130-годдзя з дня нараджэння Песняра. “Што сёння можна і трэба казаць пра Янку Купалу? — разважае аўтар і рэжысёр-пастаноўшчык спектакля Святлана Навуменка. — Калі мы паглыбляемся ў творчасць паэта, разумеем, што яго вельмі хваляваў лёс народа. Мы з дзяцінства знаёмыя з лірычнымі вершамі, яркімі паэмамі паэта, якія прасякнуты любоўю да ўсіх беларускіх людзей”.

Аднак ці быў прыняты і зразумелы літаратар у такі няпросты і супярэчлівы час? Пра што быў яго душэўны клопат? У тым і паспрабавала разабрацца Святлана Навуменка.

Паводле слоў аўтара, паўтара гады доўжылася праца над спектаклем. Быў прааналізаваны поўны Збор твораў паэта, прачытаны і сістэматызаваны каментарыі да твораў, навуковыя і публіцыстычныя артыкулы, вывучаны арыгіналы вершаў, лісты, выказванні Янкі Купалы, газетныя артыкулы і нават пратаколы ягоных допы-

Янка Купала

таў. Такая колькасць матэрыялу дала Святлане Навуменцы права вызначыць жанр спектакля як “дакументальная алегорыя”. “У тэатры мы пераасэнсоўваем тое, што адбылося з народным паэтам, зноў перажываем творы аўтара ў іншасказальнай форме”, — адзначае рэжысёр.

За аснову пастаноўкі ўзяты творчасць паэта 1908-20 гадоў і паэма “Бандароўна”. У вырашэнні поўнамаштабнай гістарычнай драмы выкарыстаны цікавыя музычныя і пластычныя элементы, жывое вакальнае выкананне, гратэск і алегорыя. Галоўную ролю выконвае малады акцёр Дзяніс Паршын — ён і грае паэта з лёсам Янкі Купалы, які сутыкнуўся з каласальнымі цяжкасцямі. Сам Дзяніс прызнаўся, што не імкнуўся цалкам адпавядаць вядомаму творцу, а паспрабаваў “знайсці паэта ў самім сабе” і такім чынам наблізіцца да Купалы.

На Стрэчанне палешукі ў Лельчыцкім раёне водзяць карагоды

НАРОДНЫ КАЛЯНДАР

“Прыйдзе люты, спытае, як ты абуты”

Рэгіна Гамзівіч

Гэты месяц сваю назву атрымаў ад моцных маразоў і снежных завей: “Віхры і мяцелі ў лютым наляцелі”. У каталікоў 2 лютага — Стрэчанне, дзень, калі, згодна народным павер’ям, “зіма з летам страчаецца, пра здароўейка пытаецца”. Свята лічыцца паловай зімы. Другая назва свята — Грамніцы — звязана з імем язычніцкага бога Грамаўніка. Напярэдадні сукаюць свечкі з асенняга воску, захоўваюць іх увесь год — ад злых духаў. У хрысціянскі час гэтыя свечкі сталі асвячацца ў царкве. Даўней на Грамніцы вы-

сякалі “жывы агонь” — паклаўшы крыжападобна дзве палачкі, здабывалі агонь з іх шляхам трэння, крыжападобна засмальвалі валасы на галовах дзяцей і на жывёлах, а таксама выпальвалі крыжы на дзвярах і вокнах, каб засцерагчы іх ад нябеснага агню — маланкі.

На Стрэчанне палешукі Лельчыцкага раёна (праваслаўныя адзначаюць свята 15 лютага) першыя на Беларусі гукаюць вясну і водзяць карагоды, а яшчэ вязуць па вуліцы ўпрыгожаную ёлку і замацоўваюць яе на крыжы ў цэнтры сяла. Так і цяпер робяць, напрыклад, жанчыны з вёскі Новае Палессе.

КОЛА ЧАСУ

Прыгожа гралі дудары

На працягу тыдня на розных канцэртных пляцоўках краіны гучала сярэднявекавая музыка

Пачынаўся Тыдзень музыкі дуды, ці, як яе яшчэ называюць, беларускай валынкі, канцэртаў “Легенды Вялікага княства — старажытная зямля” ў Мінску. Удзельнічалі ў ім фальклорныя гурты Testamentum Terrae, Brevis, сярэднявекавыя вулічныя тэатр “Шальмоўскі Тэатр Ды Грыза”, ансамблі сярэднявекавых танцаў “Фламея” і “Залаты двор”. У праграме былі таксама і рыцарскія баі ад гістарычных суполак “Мінская вунія”, “Меч і Воран”.

Прадоўжылася свята ў Брэсце, дзе глядачоў чакала сустрэча з гуртамі “Стары Ольса” і Testamentum Terrae. Пасля гэтых ж калектывы выступілі і перад гамельчанамі.

Ужо некалькі дзясяткаў гадоў майстры народных інструментаў і выканаўцы фолк-музыкі вяртаюць у нацыянальную культуру адзін з самых загадкавых і ўнікальных музычных інструментаў — дуду. Гранне на ёй, як і канцэрты дудароў, з кожным годам у Беларусі

становяцца ўсё больш папулярнымі. У Мінску нават заснаваны і актыўна працуе “Дударскі клуб”, з 1992 года праводзіцца “Дударскі фэст” — фестываль валынкі.

Так, заварожваючы гукі старадаўняга інструмента нікога не пакідаюць раўнадушнымі. Дуда знаходзіць усё больш прыхільнікаў сярод моладзі і шырока гучыць на канцэртных пляцоўках. Высокі ўзровень выканання маладых музыкаў, іх рэпертуар гаворыць пра тое, што на постфолкавай беларускай сцэне дуда зноў стала нацыянальным інструментам, крыніцай натхнення для творчых пошукаў.

Варта нагадаць, што дуда — духавы язычковы інструмент, які згадваецца ў старажытнай беларускай літаратуры ў XV стагоддзі. Выраб валынкі заўсёды лічыўся ў беларусаў справай сакральнай. У XIX стагоддзі дуда, як сцвярджаюць спецыялісты, была адным з самых папулярных музычных інструментаў.